

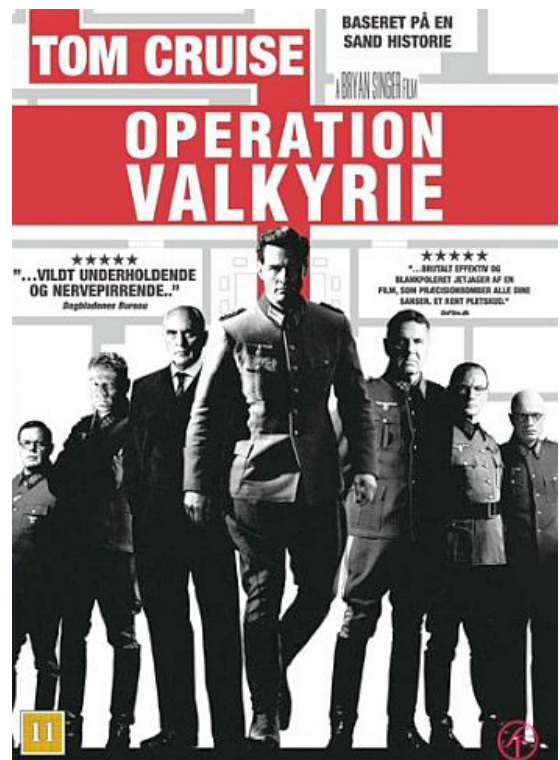
Operation Valkyrie

Men dog en helt

© Bo Torp Pedersen

Stauffenberg-filmen kommer til os med en foromtale, som har rejst tre negative forhold ved den: 1) At det prominente Scientology-medlem Tom Cruise spiller den kristne, tyske modstandshelt mod nazismen. 2) At det historiske stof er blevet forsimplet og forvansket. 3) At filmen med sin turbulente produktionshistorie har fået et dårligt resultat.

I Tyskland, hvor man har en mindre naiv opfattelse af Scientology-bevægelsen end den gængse i Danmark, er det en stor kamel at sluge, at en fremtrædende scientolog skal spille én af de få tyske helte fra Anden Verdenskrig. Men principielt vil jeg mene, at Tom Cruise' personlige anskuelser ikke nødvendigvis skader hans skuespil-evner, jfr. John Wayne, hvis skuespilkunst i filmene ikke blev mindre af hans politiske fejltagelser.

Det er en stort anlagt amerikansk-international produktion, hvor en stjerne af Cruise-størrelse er naturlig, og selv om han ikke yder nogen stor nuanceret eller dragende præstation, er han OK. Det er sær de engelske skuespillere, der yder det ypperste, f. eks. er Terence Stamp stærkt overbevisende i rollen som den sympatiske General Ludwig Beck (bill. tv.), men Kenneth Branagh er heller ikke dårlig som Major-General Henning von Treschkow (bill. nf.).

Instruktøren Bryan Singer har tidligere lavet bl.a. tegneserie-inspirerede film som "X-Men" og "Superman Returns", men trods beretningerne om filmens vanskelige tilblivelse, er det blevet en hæderligt fortalt underholdningsfilm. Det er naturligvis uhyre svært at skabe spænding i en historie, hvor alle mere eller mindre véd, hvordan det går til sidst, men det lykkes nu for Singer et pænt stykke af vejen. Naturligvis får man ikke alt det historisk-autentiske stof med, men man kan ikke stille de samme krav til en dokumentarfilm og til en spillefilm i underholdnings-kategorien. "Operation Valkyrie" får faktisk ganske mange gode enkeltheder med og får pædagogisk fastslået Stauffenbergs og de militære kupmageres dobbelte ambition: at vise verden, at ikke alle tyskere er som Hitler, og at fremskynde krigens afslutning og dermed forventeligt skåne mange menneskers liv.

Nogle vil indvende, at filmen i for høj grad gør Stauffenberg til den individuelle helt, men det er nu ikke så forkert endda. Stauffenberg var hovedmanden, fordi han handlede, mens andre tøvede og endnu andre var opportuniste, der alene valgte side ud fra en vurdering af, hvem der ville 'vinde'. Filmen har også fat i det centrale forhold, at soldater og officerer stod fast ved den ed, de havde aflagt til Hitler, en misforstået og ulyksalig troskab, hvorfor det var så afgørende, at Hitler blev dræbt, så den ed ikke længere bandt.

Filmen har derimod ikke fat i det forhold, som Stauffenbergs råb ved henrettelsen antyder, nemlig den ligeså ulyksalige forestilling om et 'helligt Tyskland'. Stauffenberg og andre i den militære opposition havde her en sprogbug og en forestillingsverden, som sandt at sige lignede dele af nazismens. Men herfra og til at fraskrive den historiske Stauffenberg al hæderlighed er der dog et langt stykke. Ikke desto mindre har dagbladet Politiken lagt trykssværite til en dansk historiker, lektor Therkel Stræde fra Syddansk Universitet, som opkaster den uhyrlige hypotese: "Man skal nok prise sig lykkelig over, at 20. juli-folkene ikke havde held med deres forehavende, for var det gået, som de forestillede sig, havde man fået en autoritær stat uden demokrati i Europas centrum."

I filmen er Stauffenberg den 'rene' helt, men selv om han ikke var 'ren' i virkeligheden, for det er intet menneske, så er han dog en helt, som Tyskland med rette kan og skal hylde. Så effektivt og totalt var nazismens undertrykkelsesapparat, at militærets folk var de eneste, der kunne have stoppet Hitlers krig mod sit eget folk og mod omverdenen.

Filmen viser klart nogle af de tilfældigheder og menneskelige svagheder, der gjorde, at det mislykkedes den 20. juli ligesom ved flere tidligere forsøg. Filmens egen svaghed er en vis form for pænhed – en vis mangel på gennemtænkt engagement.

Filmfakta

Valkyrie - USA/Tyskland 2008 - Instr.: Bryan Singer - Manus: Nathan Alexander, Christopher McQuarrie - Medv.: Tom Cruise (Colonel Claus von Stauffenberg), Kenneth Branagh (Major-General Henning von Tresckow), Bill Nighy (General Friedrich Olbricht), Tom Wilkinson (General Friedrich Fromm), Carice van Houten (Nina von Stauffenberg), Thomas Kretschmann (Major Otto Ernst Remer), Terence Stamp (Ludwig Beck), Eddie Izzard (General Erich Fellgiebel), Kevin McNally (Dr. Carl Goerdeler), Christian Berkel (Colonel Mertz von Quirnheim), Andy Gatjen (vred SS mand), Jamie Parker (Lieutenant Werner von Haefen), David Bamber (Adolf Hitler), Tom Hollander (Colonel Heinz Brandt), David Schofield (Erwin von Witzleben), Kenneth Cranham (Field Marshal Wilhelm Keitel), Halina Reijn (Margarethe von Oven), Werner Daehn (Major Ernst John von Freyend), Harvey Friedman (Dr. Joseph Goebbels), Matthias Schweighöfer (Lieutenant Herber), Waldemar Kobus (Wolf-Heinrich von Helldorf, politidirektør), Florian Panzner (Second Lieutenant Hagen), Ian McNeice (general), Danny Webb (Captain Haans), Chris Larkin (Sergeant Helm), Matthew Burton (Lieutenant-General Adolf Heusinger), Philipp von Schulthess (Tresckows adjutant), Wotan Wilke Möhring (Sergeant Kolbe), Christian Oliver (Sergeant-Major Adam), Bernard Hill (ørkengeneral), Julian Morris (/ung løjtnant i ørkenkrigen), Helmut Stauss (Dr. Roland Freisler, dommer), Tim Williams (læge), Karl Alexander Seidel (Berthold von Stauffenberg, barn), Timo Huber (Franz von Stauffenberg, barn), Justus Kammerer (Heimeran von Stauffenberg, barn), Annika Becker / Marie Becker (Valerie von Stauffenberg, barn), Katharine Mehrling (sangerinde), Achim Buch (soldat), Manfred-Anton Algrang (Albert Speer), Matthias Freihof (Reichsführer Heinrich Himmler), Gerhard Haase-Hindenberg (Reichsmarschall Hermann Göring) - 123 min. - Biografpremiere d. 6/2 og på DVD d. 26/5 2009 - Distribution/ pressebilleder © Fox

Film-links

<http://www.cinemazone.dk/review.asp?id=7148&area=1>
<http://www.philm.dk/default.asp?CallParam=visfilm&IdParam=2629>
<http://www.eyeforfilm.co.uk/review/valkyrie-film-review-by-tony-sullivan>
<http://www.nytimes.com/2008/12/25/movies/25valk.html>

Litteratur

* Fest, Joachim: Hitlers indre fjender. Den tyske modstandskamp 1933-1945. København 2008, People's Press.
* Lammers, Karl Christian: Hitlers modstandere – Det andet Tyskland 1933-1945. København 1996, Schönbergs Forlag.

Andre film om Stauffenberg og attentatet 20. juli 1944

* Es geschah am 20. Juli (instr. G.W. Pabst, 1955) (Attentatet)
<http://www.imdb.com/title/tt0048040/>
* Der 20. Juli (instr. Falk Harnack, 1955)
<http://www.imdb.com/title/tt0047790/>
* Operation Walküre (instr. Franz Peter Wirth, 1971)
<http://www.imdb.com/title/tt0066694/>
* The Plot To Kill Hitler (instr. Lawrence Schiller, 1990)
<http://www.imdb.com/title/tt0100376/>
* Die Stunde der Offiziere (instr. Hans-Erich Viet, 2004)
<http://www.imdb.com/title/tt0418203/>
* Stauffenberg (instr. Jo Baier, 2004)
<http://www.imdb.com/title/tt0388437/>